

З біжучого життя.

Наслідки безправности.

Тяжки умовини для українського національного життя, для української національної освіти й культури тяжко відбилися на матеріальному й духовному стані українського люду.

Раз те, що народ український zostався темним, неосвіченим, а друге—він втратив багатьох синів своїх, що не тільки перейшли до иншого табору, але й стали ворогами свого рідного люду. Вони почали гордувати всім, що тільки нагадувало про той темний безталанний народ, гордувати його мовою, літературою й инш. Таке гордування в де кого з тих ренегатів перейшло в зневажність, і вони почали знущатися з того самого люду, котрому найбільше повинні були-б служити.

Ще недавно в нас писалося про те, що в Галичині польські вчителі катують українських дітей за те, що вони читають молитов по українському, а тепер доводиться писати, що трапляються такі випадки і в нас на Україні. Різнація тільки в тім, що там „отличаються“ учителі поляки, а в нас ренегати-українці. Оце недавно на Поділлі трапилася така подія: учням Пилявської школи священник роздав Євангеліє на українській мові і при навчанні Закону Божого вживав рідної дітям української мови. Таке „мужичество“ не сподобалося вчителеві тієї школи Левицькому, і він вимагав од школярів, щоб вони віддали йому те Євангеліє, писане мужичою мовою. Школярі не хотіли віддавати. Тоді він почав видерати у них Євангеліє силою, а хто не піддавався тій силі, то він бив їх Євангеліями по голові, тягав їх по класі, поки таки не повидерав у всіх ту „мужицьку“ книгу. Коли довідався священник про такий ганебний учителів учинок, то негайно сповістив про це інспектора, д. Ходаковського, сподіваючись, що той, як прямиий начальник, не попустить того, щоб

глумилися у школі над Словом Божим, хоч воно й написано мужицькою мовою. Та помилився батюшка в своїх сподіванках. Інспектор вбачив злочин не в діяльності учителя, а в діяльності священика, що наважився навчати дітей слова Божого українською мовою і наказав йому надалі цього не робити, бо, мовляв, є тільки одна неділима Росія: ніякої української держави не існує. Для чого приплів сюди інспектор ту „неділимість“—тяжко вгадати, певно рішив, що священик, навчаючи дітей слова Божого українською мовою, хоче тим самим поділити Росію. От щось таке собі надумав інспектор і очевидно визнав, що учитель у своїх вчинках поведився так, як і слід поводитись в єдиній, неділимій Росії всякому благонамірному вчителєві і певно Левицький в тім, переконаний що не допустив страшного злочинства, не допустив поділу неділимого.

Доводити абсурдність такої відповіді пана інспектора немає потреби,—це побачить кожен, хто не засліплений вузькою політикою, хто на справу народньої освіти дивиться очима педагога, а не очима російських націоналістів. Нам хотілося-б трохи довше зупинитися тут на тому, що породжає такі ганебні факти в житті нашої школи, і як треба-б поставити справу народньої освіти, щоб ті факти не повторились, щоб вони зовсім не мали місця в житті нашої народньої школи.

Безправність української нації спричинилася до того, що від неї одсахнулися всі ті, хто дбає не про права свого народу, а про свої власні інтереси, та ті, в кого національне почуття атрофувалося і кого зовсім не цікавить, чиї вони сини, яких батьків. Одсахнулося ще багато таких, що через свою неосвіченість, через інертність не бачили й не бачуть українського національного життя, не визнають за ним нічого позитивного і тягнуться туди, де їм хоч здалеку світить російська культура. Вони прилучаються до неї начеб-то через те, що не мають своєї і не хочуть зостатися дикунами при культурі мужичій. Жалкувати за цими втікачами дуже не приходиться, то все непевні елементи і хто зна, чи була-б яка з них користь для української національної справи. Але сумно робиться, коли ці самі втікачі згодом робляться заклятими ворогами свого народу і взагалі всього того, що зв'язане з цим народом і призначене йому на добре. Обертаються вони в таких ворогів не сами собою, а під впливом того політиканства, тої русифікації, що шкодить не тільки недержавним народам російської держави, а й самій державі. Це політиканство найбільш впливає на першу категорію втікачів. Придивляючись до того

куди вітер віє в політиці, вони швидко спостерігають, що треба їм робити і як поводитися, щоб мати за те великі і багаті милости, щоб придбати тепленьке місце і ласку тих, від кого вони найбільше залежуть. Вони добре знають, що чим більше виявлять ту зненависть до якоїсь національної народности (крім російської, звичайно) тим буде краще для них. І чим більше безправна людина, чим більш залежна, тим швидче вона може виявити таку зненависть, бо тим сподіватиметься поліпшити своє безправне становище. Приклад до цього ми оце маємо в особі учителя Левицького. Людина безправна, він одначе добре тямить, що він має одно право—бути ворогом всього українського і цим правом як найширше користується. І можна сподіватися, що чим більше буде зростати свідомість українська, тим більше будуть розплюватися отакі педагоги, як Левицький, бо вони тільки наймити тої частини громадянства, що жахається найменшого проблиску в національному житті українського люду. І тільки тоді, коли за українцями визнано буде право на національне життя, тоді не буде місця таким вчинкам, як у Пилявській школі. Чи можна, наприклад, сподіватися такого вчинку тоді, коли-б українцям дано було право навчатися в школі своєю рідною мовою? Думаємо, що ні, бо та мужицька мова, що так не до-вподоби Левицькому, була-б під обороною закону, вона була-б правна в школі і коли-б це сталося оце тепер, то ті самі Левицькі, вороги української мови, миттю зробилися-б прихильниками її і ніколи не наважилися-б згадати про колишню свою сміливість. Поки-ж що, лишається тільки виводити на світ такі ганебні вчинки, заплямовувати їх і домагатися того, щоб вони не zostалися безкарними тепер і щоб як найшвидче було усунуто той ґрунт, що ті вчинки породжує. Я. Гетьманчук.

З життя.

Нам уже доводилося почасти доторкатись де-котрих „минусів“ учительського життя. На цей раз хотілося-б зупинитись трохи на т. з. правовім становищі народнього вчителя, на тім становищі, котре влучніш було-б назвати зовсім безправним. Учитель, що несе промінь ясного світла в народню темряву, що провадить роботу, котра по своїй суті повинна бути вільною й незалежною від усяких хазяїнів і наймитів, має тих хазяїнів занадто багато, а правів зовсім обмаль. Пригадаймо тільки всі „благодопечительні“ заходи коло поліпшення вчительського побуту. Чого тут тільки не було: